

Tarragona, 26 de juny 2019

Assumpte: Curs Agenda 2030 i el Futur del Finançament al Desenvolupament

Lloc: Palacio de Miraconcha, San Sebastián. 17 i 18 de juny 2019

Organitza: Universitat del País Basc

Autor: Josep Alcoceba

I. Presentació del Curs

José Maria Vera: Director General d'Oxfam Intermón

Presenta el curs com un debat sobre el full de ruta de la cooperació al desenvolupament durant la dècada vinent per aconseguir que aquesta sigui valuosa, útil i sostenible en un context de crisi ecologia i de desigualtat extrema.

El **Sr. Vera** inicia el debat explicant que l'Agenda 2030 és herència dels ODM, però que convé entendre algunes de les seves diferències:

- Té una perspectiva més horitzontal: Fugint de l'enfocament de *dalt-baix*, es concep de forma més col·lectiva i àmplia, sent una Agenda de responsabilitat col·lectiva.
- Es tracta d'una agenda sistèmica: Si en els ODM cada objectiu tenia el seu propi camí per ser aconseguit, els Objectius de l'Agenda 2030 (els **ODS**) són transversals, sent impossible focalitzar-se només en un, sinó que es tracta de combinar. No es pot abordar l'Objectiu de fam zero ([ODS 2](#)) sense tenir en compte que, com a mínim, els Objectius de medi ambient ([ODS 13](#)) i ocupació ([ODS 8](#)).
- La importància de les aliances treu pes als *donants tradicionals* i els hi dóna responsabilitat els moviments socials i nous agents.

Vera insisteix a entendre la transversalitat d'aquesta Agenda, i com la implicació d'un ampli ventall d'agents suposa també un major risc de que aquesta sigui utilitzada més fàcilment, com ja ha passat, per agents no desitjats com poden ser règims i/o líders globals.

Jaime Atienza: Responsable de Finançament del Desenvolupament i Deute d'Oxfam.

El **Sr. Jaime Atienza** explica que alguns dels punts que s'abordaran al llarg del curs fan referència als següents punts:

- Com es pagarà i finançarà aquesta Agenda.
- Com s'executarà: El fet de ser aprovada per molts agents dificulta entendre com es traduirà aquest compromís i com es passarà a l'acció.
- L'efecte que està tenint el govern de Trump i el paper que estan jugant la Xina i la UE.
- Com pot l'Administració acompanyar al sector privat en el finançament al desenvolupament.

II. El finançament dels ODS i el combat a la desigualtat

Nerea Basterra: Directora Oxfam Intermón Euskadi i moderadora del debat.

La **Sra. Basterra** reitera que l'Agenda 2030 ja forma part íntegra tant de govern basc com de moltes altres organitzacions.

José Antonio Alonso: Catedràtic d'Economia Aplicada en la UCM

El **Sr. José Antonio Alonso** explica que l'Agenda és notablement ambiciosa, d'uns propòsits transformadors que exigeixen un canvi d'entitat en la política de tots els països. Una Agenda que transfereix la mateixa cooperació al desenvolupament i engloba a l'agenda domèstica de tots els països.

El **Sr. Alonso** insisteix en l'existència de diferents estimacions per a saber quant costa finançar aquesta agenda, encara que aquesta estimació resulti molt complicada bàsicament per 2 raons:

- I. Perquè se sap poc de la relació directa entre les causes i efectes de les inversions en termes de desenvolupament. No existeix encara una bona base sobre això, sobre aquesta relació.
- II. Perquè hi ha diversos elements relacionats entre si, la qual cosa converteix aquesta estimació en molt difícil de calcular. El que pugui proveir com a inversió en un projecte en salut, també l'haig de fer en educació, etc.

Això fa, segons **Alonso**, que s'hagi de prendre amb molta precaució les xifres publicades. Segons UNCTAD, i aquestes són xifres del 2013 (és a dir, abans de definir-se definitivament l'Agenda), s'estima que el cost de finançament de l'Agenda oscil·la entre els 1,9 i els 3,1 bilions de dòlars. Altres organitzacions més optimistes com la SDSN parlen d'una xifra al voltant d'1,3 bilions. En qualsevol cas, xifres molt per sobre dels actuals 140.000 milions de dòlars de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (**AOD**). És a dir, el canvi ha de ser substancial. De fet, el Banc Mundial va publicar l'any 2018 un estudi referent a aquesta necessitat de canvi de paradigma en l'informe titulat from billions to trillions.

Alonso subratlla la necessitat d'entendre que el finançament més important no és l'internacional sinó el domèstic. Ell recorda que la inversió domèstica està formada per la inversió interna que fan els agents del país mentre que la inversió internacional està formada pel conjunt de fluxos concessionats oficials (AOD) i privats (remeses d'immigrants, crèdits de fundacions, etc.), i els no concessionats pels fluxos oficials (OOF) i els privats (fluxos privat amb condicions de mercat).

També es mostra una comparativa molt interessant de l'evolució de la composició dels fluxos de desenvolupament que han rebut els països en desenvolupament. En concret, es mostra una comparativa del total de fluxos rebut l'any 1970 i l'any 2017. En el primer, l'AOD tenia un pes major (del 55% aproximadament) que la resta de fluxos financers. En canvi, en l'exercici 2017 els fluxos d'origen oficial només representen un 10% del total, sent la resta d'origen privada (inversió privada, remeses, donacions, etc.). Això, explica **Alonso**, no treu responsabilitat a l'ODA (després es detallen els objectius d'aquest) però sí que ha de servir per a entendre que el mapa del finançament és molt més ampli que l'històricament explicat i estudiat. Per exemple, les remeses sumen fins a 3 vegades més volum que l'AOD. És a dir, que la solidaritat entre famílies és tres vegades major a la solidaritat entre països.

Resulta clau doncs entendre que en l'Agenda 2030 els països i donants internacionals ajudin a millorar la capacitat de finançament domèstic al desenvolupament i que serà de vital importància millorar la capacitat de les institucions públiques de captar i mobilitzar aquests recursos.

L'eina de l'atracció fiscal, explica **Alonso**, resulta interessant únicament per als països de renda mitjana ja que els països menys desenvolupats gairebé no tenen marge per a aconseguir fons. Burundi, per exemple, amb el 98% de la població vivint amb menys de 10 dòlars al dia, no té capacitat de recaptació estatal. Per a aconseguir una major recaptació amb les eines fiscals disponibles **Alonso** proposa dues alternatives:

- I. Avançar en cooperació fiscal per a aconseguir que les empreses tributin als països on realitzen les seves activitats (fugint de l'enginyeria fiscal per a tributar en tercers països) i així deixant de practicar l'estratègia de rebaixar la pressió fiscal com a eina de captació d'inversions.
- II. Lluitar contra les evasions fiscals per a evitar que les grans fortunes d'aquests països posin la seva capital en tercers països.

Alonso explica doncs que s'ha de treballar per a un canvi de les regles de joc i, en concret, dels aspectes relacionats amb la fiscalitat d'aquests països.

Amb totes aquestes dades conclou que sí que hi ha suficients fluxos per finançar l'Agenda, fins i tot les estimacions més exigents i sense tocar la pressió fiscal actual. El repte està en la capacitat e alinear tots aquests actors.

Finalment **Alonso** fa una defensa fèrria del paper de l'AOD pel seu caràcter relativament estable (igual que les remeses però a diferència de la resta de fluxos) i, també, per la seva capacitat redistributiva (aquí sí, a diferència de la resta de fluxos). L'AOD, explica Alonso, pot tenir un impacte correctiu interessant ja que aquesta, per definició, està pensada per a promocionar el desenvolupament i, pel fet de ser d'origen públic tindrà sempre una rendició de comptes (cosa que no passarà amb les remeses). A més, en tractar-se de recursos públics aquesta té un cert grau de discrecionalitat, i això permet inversions d'alta rendibilitat social però amb poc marge de benefici, és a dir, permet treballar en sectors que el mercat ha pogut deixar apartats. Per tot això (per la seva capacitat redistributiva, de rendició de comptes i d'incidència en camps poc atractius per al mercat), conclou **Alonso**, i tot i haver perdut pes en termes relatius al finançament privat i total dels països, és important defensar l'AOD.

A través d'una taula històrica que es mostra el finançament dels països donants que no són membres del CAD s'explica un creixement fort però també inestable i difícil de mesurar. L'OCDE, per exemple, no ha aconseguit encara recollir les dades en matèria de finançament al desenvolupament d'aquests països, sobretot perquè no necessàriament fan finançament dins dels paràmetres clàssics del CAD (taules CAD i sistema CRS).

Alonso explica que una de les tòniques que es va repetint amb les fórmules pel finançament de la nova Agenda és la capacitat d'atreure els fluxos privats. En aquest punt, tot i reconèixer la importància vital d'aconseguir aquest finançament, convé posar molta atenció en com es pretén fer això, fugint d'aquest corrent anomenat *ajuda intel·ligent* (aquella que en què l'Ajuda oficial s'utilitza per a l'atracció del capital privat) i on segons Alonso sembla prioritzar-se la quantitat i no la qualitat d'aquesta. El finançament combinat (entre recursos públics i privats) i l'ús del finançament públic per a atreure capital privat estarà justificat quan la inversió privada pugui tenir un major impacte que la pública. En aquests casos, la part pública pot utilitzar-se, per

exemple, com a eina per a relaxar el risc d'una inversió privada. Segons les últimes dades, aquesta metodologia només ha aconseguit mobilitzar 20.000 milions de dòlars, xifres molt lluny a les necessàries per assolir els Objectius de l'Agenda. S'ha de ser més creatiu per a aconseguir major atracció en aquest camp, posant per endavant que el finançament *blending* no és tampoc l'única solució, perquè aquesta perverteix el concepte d'*ajuda* i perquè tampoc mou els recursos necessaris.

Nerea Basterra, qui té una àmplia experiència adquirida treballant amb la societat civil, local i internacional, explica que:

- L'Agenda ha de ser molt ambiciosa, entenent això implica uns agents disposats a grans canvis en el seu funcionament.
- El fet que existeixin els recursos i la tecnologia per a l'aplicació i execució de l'Agenda existeixin implica un lloc de responsabilitat per a tots els agents. La naturalesa del repte és doncs profundament polític. Si sabem que tenim els coneixements, la tecnologia i els recursos, l'única cosa que ens falta és la voluntat i capacitat de les mateixes institucions i les seves regles del joc. Segons **Basterra** s'han de canviar les institucions i regles del segle XX. Si els actors estan compromesos amb l'Agenda, s'ha de canviar l'acció de govern. Els actors privats tenen també el repte en la forma de com operen i executen els seus negocis.
- Als actors socials això els obliga a poder explicar i difondre els coneixements que tenen i a establir aliances per als canvis estructurals i ser més eficaços en dues coses:
 - i. Atreure la ciutadania i ampliar coneixements.
 - ii. Enfortir l'acció ciutadana per a la creació d'aquestes noves institucions.

Jorge Gutiérrez: President d'HEGOA

El Sr. **Gutiérrez** insisteix en reivindicar la desigualtat com a objectiu, sense donar per segur que la desigualtat és un objectiu globalment acceptat. Segons ell, si s'analitza l'ODS 10, es veu que aquest insisteix molt en les polítiques domèstiques, a reduir evasions fiscals i en els costos de remeses. **Gutiérrez** explica que existeixen possibilitats dins del ODS 10, com poden ser la possibilitat que els estats es financin dels impostos de les empreses, que aquestes paguin en funció del lloc on tributin, la taxa Tobin, etc.

Finalment en el torn de preguntes i debat obert es va posar l'accent en els següents punts:

- Entendre que l'Agenda té implicat un elevat cost d'innovació per a tots els agents.
- El pes fonamental que se li dóna al canvi climàtic implica que tots els agents són molt més conscients de la situació en la qual vivim.
- La situació geopolítica en la que s'ha d'aconseguir aquesta Agenda. Quin paper ha d'assumir la UE. En aquest sentit es va parlar que el CAD està treballant per a reduir la frontera entre l'Ajuda i la resta de fluxos, fent-la més nítida i més ràpida. Els nous donants no van carregats de la normativa clàssica del CAD i es mouen molt millor. Es pretén aconseguir una ajuda menys pura i més resolutive. S'insisteix molt a establir unes regles comunes, uns estàndards perquè aquesta Ajuda tingui impacte. L'OCDE tenia com a objectiu sumar a la Xina i no s'ha aconseguit fins ara.
- S'instaura la percepció de la desigualtat, i organismes com l'FMI i l'OCDE aborden aquest tema ja que el cost de la inacció en això podria resultar enorme.
- El 60% del finançament dels països menys desenvolupats és oficial i concessional.

III. De la cooperació a l'acció local: L'administració pública i l'Agenda 2030

La pregunta inicial per als ponents gira entorn del paper del Govern d'Espanya en matèria de desenvolupament econòmic.

Gabriel Ferrero. Director General de Polítiques al Desenvolupament del Ministeri d'Afers exteriors i Cooperació.

Segons el **Sr. Ferro** l'acord que dóna lloc als ODS és també part del compromís dels països de l'OCDE sobre la seva AOD. I això, subratlla **Ferro**, és un primer argument que no es pot oblidar. L'Ajuda al Desenvolupament és potser l'únic element que pot fer de catalitzador, però la AOD com a únic element finançador de l'Agenda no és suficient.

Paul Ortega: Director de Cooperació del Govern Basc

El Sr. Paul Ortega explica que el govern basc té un fort interès en aquesta Agenda 2030, ja que la transformació ha de ser personal, global i, en matèria política, ha d'incidir transversalment i no com una eina de màrqueting.

Com a exemple dels avanços aconseguits, explica **Ortega**, s'ha aconseguit reunir en una mateixa taula i per a debatre sobre la coherència de les polítiques, a la Coordinadora d'ONG del país basc, a les universitats i alguns dels pilars del sector privat.

Ortega resumeix que l'Agenda 2030 se sustenta en dos elements bàsics: Innovació i aliances. Això crea una nova forma de funcionament. No hi ha un full de ruta definit i per això es requereix d'un compromís i aliances del més alt nivell que el govern basc sí que assumeix.

El director de cooperació del govern basc explica que la cooperació basca s'emmarca en el que es coneix i identifica com a cooperació descentralitzada. Ell creu que la cooperació basca no ha de projectar-se en el futur com un agent que té el paper de banc i proveïdor de fons sinó com un agent de desenvolupament, és a dir, amb un paper d'intermediari (broker social) detectant possibilitats d'aliances domèstiques que puguin connectar-se no només com ONGD sinó amb altres elements de la nostra societat amb voluntat de reformar-se. Ell creu que sí que s'aconseguirà el 0.7% gràcies a la implicació d'altres agents. És a dir, que per a avançar en el quantitatiu es necessita d'altres agents i que aquells agents clàssics de la cooperació, tot i tenir encara un paper important, no seran l'element clau per a l'Agenda 2030.

José Maria Vera: Director General d'Oxfam Intermón

El **Sr. Vera** explica que ens trobem en l'etapa d'avaluació dels primer passos de la nova Agenda. Igual que **Alonso**, el **Sr. Vera** reitera la necessitat de fer la connexió entre desigualtat, fiscalitat i internacionalitat de l'Agenda i al·ludeix, de nou, a la importància de les aliances multisectorials.

A la pregunta sobre quins reptes ha d'assumir el Ministeri, el **Sr. Ferrero** explica que ja hi ha hagut canvis importants. El propi plantejament de l'Agenda, per exemple, ja és per si mateix disruptiu. Mesures com la pujada de l'IRPF al·lega que són mesures que si tenen un traçat important per a l'objectiu que planteja l'Agenda. Altres mesures anunciades pel **Sr. Ferrero** són la presentació d'un informe de progrés davant Nacions Unides per a demostrar els avanços aconseguits en matèria dels ODS.

No obstant això, **Ferrero** reconeix que la reducció espanyola en l'AOD ha anat acompanyada, a més, d'una pèrdua de veu i importància en la comunitat internacional en matèria de

desenvolupament. Per això, segons Ferrero, arriba el moment de la re-fundació de la cooperació espanyola, i això inclou organismes com la pròpia AECID i el Segib.

José María Vera, en línia a la resta de ponents, reitera la necessitat d'ampliar la mira, ja que els fluxos financers, en el millor dels casos, el 99,3% del total. La importància d'aquesta Agenda està que es concep com una Agenda nacional i aquesta exigeix renúncies, tant de les organitzacions no governamentals, ministeris i empreses que usen la cooperació com a eina de pareneria i màrqueting i no com a model empresarial. Com a crítica a l'Agenda eludeix a què aquesta fa referència al 40% de la població més pobra (ODS 10) però no parla del 10% de la població més rica.

IV. L'efecte Trump, la crisi del multilateralisme i el paper d'Europa en el marc 2030

Jaime Altienza posa èmfasi en l'impacte que va suposar per la preparació de l'Agenda 2030 la presidència de Donald Trump en un context que, a més, s'esperava que per primera vegada en la història una dona fos la presidenta dels Estats Units.

Per a contextualitzar la seva ponència, **Altienza** mostra tres escenaris que assenyalen el top ten de països per PIB nacional en 1991, 2017 i una estimació de 2052. Si en el primer escenari (1991) hi ha un clar protagonisme occidental amb els Estats Units com a líder mundial (a més d'una forma molt clara sobre la resta), l'escenari potencial del 2052 planteja un escenari totalment diferent, amb una clara dominació oriental, amb la Xina al capdavant, l'Índia com a tercera potència i, per exemple, Turquia dins d'aquest top ten. A partir d'aquestes dades, i tot i assumint que s'ha de ser molt prudent quan es comparen economies únicament pel seu PIB nacional, es conclou una tendència clara a un canvi en el paradigma econòmic, passant d'un domini clar occidental a un oriental. El lideratge de la Xina suposa, a més, un canvi en el paradigma del finançament al desenvolupament, amb un marc de finançament i negociació que s'amplia i canvia.

Altienza explica la importància d'entendre la diferència entre un sistema eminentment multilateral, liderat per Estats Units (amb Europa com a principal aliat) i amb organitzacions internacionals a imatge i semblança d'aquest model (les pròpies Nacions Unides, l'FMI, el Banc Mundial) i un model molt més nacionalista i autoritari.

Altienza critica que el taló d'Aquil·les d'aquesta Agenda, igual que en el seu moment per als ODM, és que els acords per a complir els Objectius no són clars. Seguint amb el context en el qual es van establir els ODM i l'actual Agenda, explica que en els inicis dels anys 2000 van ser marcats per un auge important de l'AOD, l'aparició de grans figures filantròpiques (moltes privades i d'origen estatunidenc), el creixement de la cooperació Sud-Sud, etc.

Amb l'última *crisi financera* (2008-2009) l'AOD pateix un estancament i lleu reculada inicial, agreujant una important bretxa entre els donants CAD i els BRICS. Després de la reducció del deute africà, l'accés al mercat diversifica el finançament de molts països de renda baixa i mitjana amb instruments com els fons privats i bilaterals. És en aquest punt també que el paper de la Xina creix, i molt, com a finançador.

L'arribada d'Obama té un efecte positiu per al sistema de cooperació multilateral i els Estats Units tornen a pagar les seves quotes les Nacions Unides. En aquest context s'aposta pels ODS i l'Agenda 2030, una Agenda integradora i que el canvi climàtic amb acords multilaterals. En el seu mandat es veuen una obertura política i de distensió, la UE/Europa torna a ser el gran aliat i es produeix l'anomenat G2 amb la Xina.

Tot això ajuda a entendre l'efecte disruptiu que va suposar l'arribada al poder de Donald Trump. Guanya una plataforma nacionalista, del *American first*, on tot el que suposi desavantatges per als Estats Units és dolent, una plataforma que connecta molt bé amb els perdedors de la globalització. Arriba amb un discurs molt dur contra els immigrants, sobretot amb els països de majoria musulmana primer i després amb la comunitat hispànica. Encara no tenint molta capacitat d'actuació a nivell domèstic (pel poder de Senat, Congrés i sistema judicial), aconsegueix dues grans mesures: La baixada dels impostos (el que suposa un fort estalvi tant per a fortunes i corporacions i grans retallades en educació i despesa social) i la creació d'un Nou banc de desenvolupament dels Estats Units (el que s'entén com una eina geoestratègica per a

frenar l'avanç de la Xina en matèria de desenvolupament), el *Build Act*, en un temps rècord de 6 mesos.

Altienza explica doncs que l'arribada de Trump es pot entendre com un atac al multilateralisme, la política del *Friends and enemies (why we should we fund those that hate us)*. Es retalla en desenvolupament un 10% (encara que les intencions inicials eren del 30%), es trenquen acords com el del canvi climàtic, Nafta i Iran entre altres, s'augmenta la inversió militar i es fa pressió a la resta de països occidentals per augmentar també la seva quota (OTAN). Sota el mandat de Trump, explica **Altienza**, es deixen de finançar organitzacions que tenien com a fi l'educació sexual, es torna a endurir l'embargament econòmic amb Cuba, es deixa de finançar la UNRWA per la seva entrada en Palestina, es donen suport a governs com el d'Israel i Aràbia Saudita i es dóna suport al Brexit (en una clara estratègica d'afeblir la Unió Europea).

Al mateix temps s'ha viscut un període de gran inversió i ajuda de la Xina a, sobretot, l'Àfrica. Una inversió ràpida (gran diferència amb el procediment dels donants clàssics) molt focalitzada en infraestructura. La brevetat de l'execució dels projectes finançats per la Xina converteix la seva ajuda en una eina molt atractiva per a qualsevol dirigent africà, el qual pot veure realitzat els seus projectes abans de la fi del seu mandat. La Xina rebutja el model de convergència de l'OCDE, sinó que estableix una negociació bilateral amb els països d'intervenció.

Altienza conclou que es produeix una clara rivalitat entre dos països, els Estats Units i la Xina, que arriba a gairebé tots els nivells: Economia, geopolítica, recursos naturals, adscripció de països en desenvolupament al seu lideratge, etc. Una dualitat que enfronta la política de comerç i aranzels, democràcia i Drets Humans, el cim del Clima, les inversions en matèries primeres, etc. Es produeix una situació ja anomenada nova Guerra Freda.

Davant això s'obren dos possibles escenaris, molt diferents entre ells:

- Major confrontació, crisi del deute més gran, estancament i majors desplaçaments
- Major convergència, avanços ODS, sostenibilitat i pobresa com a centre.

Ana Rosa Alcalde: Directora APS i moderadora debat

Segons la **Sra. Alcalde** a Europa també existeixen els perdedors de la integració en la seva escala a paper internacional que juga Europa. Una pèrdua que, a més, els països del *sud poden tenir una major capacitat de resiliència. Aquest context pot fomentar una evolució semblant als Estats Units amb el sorgiment i creixement de grans moviments socials ultraconservadors i reaccionaris (*reaccionen* a la globalització). A més, s'està veient la pèrdua o absència d'un gran lideratge a Europa, o almenys un pròxim a la ciutadania. I això és important perquè deixa espais per a discursos demagògics i líders populistes que poden connectar més fàcilment amb la gent.

Alcalde explica que els ciutadans europeus deixen de creure en ells mateixos, això semblar estar fet fallida, es perd l'orgull europeu, no es concep com un lloc de respecte als drets socials i augmenta l'euro-escepticisme. No tots els països europeus tenen un moviment feminista com el que existeix als Estats Units. La política migratòria europea és cada vegada més semblant a l'americana, on la migració és concebuda com un perill, enfortint els controls a les fronteres. Ho hem vist a Turquia, en el Sahel, etc.

En el torn de preguntes i debat es volí a reiterar la necessitat d'apropiar-se del procés i de construir de *baix-a-dalt*. Els moviments més conservadors aconseguen apropiat-se del concepte de família i comunitat. Un concepte que es repeteix al llarg de les intervencions és el canvi de paradigma del concepte de pobresa i la possibilitat de treballar entorn de la desigualtat. Aquesta idea ja va ser discutida en el primer dia del curs.

Finalment es reitera que un 33% del deute dels països africans és privada i que això és greu. Dèiem abans que Àfrica va tenir accés als mercats financers. Si Àfrica no aconsegueix un finançament al llarg termini, ens trobarem un continent en un continent en crisi econòmica en 12 mesos amb un creixement de la població del 8% el que provocarà una migració forçada.

V. Aspectes crítics per a l'agenda global i europea de 2020 a 2030

S'explica que hi ha una tendència a Europa a qüestionar que tota innovació no és bona, que tota ella ha de ser dirigida. Els TdR que s'estan treballant és que la innovació ha de ser dirigida i orientada als grans reptes, ODS. Molt coherent amb l'agenda 2030.

Txabi Anuzlta: UNESCO ETXEA

El **Sr. Anuzlta** posa l'accent que ja fa gairebé 4 anys dels ODS. Explica que aquesta Agenda ja no es planteja des de la visió d'un occident salvador del món. Deixar de ser agents de transformació per a passar a ser agents interns i externs: Institucions públiques, privades, etc. Un dels exemples que, com a Govern, van impulsar va ser el programa *17 x 17*. En aquest projecte ells van crear la xarxa *17 x 17* on cadascuna de les entitats assumia un ODS. Iniciativa de gran participació d'entitats i empreses que, a més, tub una presentació (per cada ODS) en *podcast* de ràdio.

Anuzlta reitera la importància de la formació i informació d'aquesta Agenda, tant en escoles com en instituts. Una formació de base i no reservada per a camins socials. Vinculant, per exemple, els TfG i els TfM amb l'Agenda 2030. **Anuzlta** defensa que no s'ha de restringir l'Agenda 2030 al món de la cooperació. Les ONG han de ser menys rigoroses en la incursió de noves institucions (privades i personals) per a aconseguir els Objectius de l'Agenda 2030.

Finalment **Anuzlta** opina que els resulteu-vos d'aquests primers anys són negatius, perquè la capacitat d'incidències és gairebé nul·la.

Sofia Marroquín: Coordinadora ONG d'Euskadi

La **Sra. Marroquín** explica que la coordinadora d'ONG del país basc està formada per 79 ONGD i una història de 30 anys. Una gran disparitat d'entitats on és molt difícil posar-se d'acord. Amb l'Agenda 2030 el debat no està en l'acceptació d'aquesta, sinó en com treballar per a la inclusió d'aquests nous agents necessaris per als Objectius però amb els quals no s'està acostumat a treballar. El fet que ara hi hagi diferents partits que parlin de l'Agenda, una situació a priori ideal, fa tenir un complex de veure les ONG com els agents tradicionals.

Segons **Marroquín** cal preguntar-se què significa i com es mesura la coherència de polítiques, què s'ha fet per a avançar en aquesta línia. Al país basc, per exemple, es planteja una proposta de crear un observatori d'empreses i Drets Humans per a conduir el model empresarial cap a l'Agenda 2030.

Alcalde afegeix la necessitat de preguntar-se en quina mesura aquesta Agenda s'ha convertit en una eina sòlida per al canvi. Ana conclou amb la possibilitat de col·laborar amb altres agents i la necessitat d'interactuar amb ells, encara que aquests no pensin igual. De fet, Alcalde (així com la gran majoria de ponents, l'èxit de l'Agenda estarà en la participació dels agents).

La participació al curs ha sigut possible gràcies a la col·laboració de: